

ЛОГОПЕДИЧНИЙ МАСАЖ: ІННОВАЦІЇ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ SPEECH MASSAGE: INNOVATIONS, TECHNOLOGIES AND FEATURES

Наукова стаття порушує питання вдосконалення шляхів реабілітаційних заходів у дітей з порушеннями мовлення через застосування інноваційних логопедичних технологій під час логопедичного масажу. Інноваційні технології – це інноваційні, нові, більш ефективні методи та інструменти, методика, які є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності педагога. У зв'язку з тим, що тема даної публікації стосується інновацій як одного із способів логопедичної роботи, то увага акцентується саме на логопедичному масажі. Масаж в логопедичній роботі використовується при корекції різних порушень: дислалії (різних її форм), дизартрії (в тому числі її стертої форми), ринолалії, афазії, заїкання, алалії та при порушенні голосу. В цілому масаж застосовується в корекційній педагогічній роботі у всіх тих випадках, коли спостерігається порушення тону м'язів. У публікації подано аналіз сучасних технологій логопедичного масажу. Висвітлено та обґрунтовано особливості логопедичного масажу. Закцентовано увагу на сучасних технологіях котрі доречно використовувати під час логопедичного масажу. Однією із сучасних логопедичних технологій є логопедичний електромасажер Z-Vibe. Логопедичний електромасажер Z-Vibe (США), за визнанням логопедів є кращим у світі обладнанням для проведення логопедичного масажу та підготовки артикуляційних м'язів ротової порожнини до занять з логопедом. До сучасних інноваційних технологій відноситься й використання ІКТ (інформаційно комп'ютерні технології). Комп'ютерні технології в корекційно-відновлювальному процесі роботи вчителя-логопеда на даний час є допоміжними засобами, у поєднанні з традиційними методами, не замінюють їх, а лише доповнюють, збагачуючи процес навчання новими можливостями. Обґрунтовано перспективу подальшого дослідження, котру автор вбачає у вивченні впливу, щодо використання інноваційних технологій під час застосування логопедичного масажу як частини комплексу лікувально-оздоровчих та корекційно-розвивальних заходів із подолання мовленнєвих порушень у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Ключові слова: логопедичний масаж, інновації, технології, особливості, електромасажер Z-Vibe, інформаційно комп'ютерні технології.

The scientific article affects the question of perfection of ways of rehabilitation measures for children with violations of broadcasting from application of innovative speech therapy technologies during a speech therapy massage. Innovative technologies – it innovative, new, more effective methods and instruments, methodologies that are endpoint of intellectual activity of teacher. In connection with that the theme of this publication touches innovations as one of methods of speech therapy work, then attention is accented exactly on a speech therapy massage. A massage in speech therapy work is used for the correction of different violations: dyslalias (her different forms), dizartpii (including her the effaced form), aphasias, stammers, and at violations of voice. A massage is used on the whole in correction pedagogical work in all those cases, when violation of tone of muscles is. The analysis of modern technologies of speech therapy massage is given in a publication. The features of speech therapy massage are reflected and reasonable. Attention is focused on modern technologies that are appropriate to use during logopedic massage. One of the modern speech therapy technologies is the speech therapy electric massager Z-Vibe. The Z-Vibe speech therapy electric massager (USA) is recognized by speech therapists as the best equipment in the world for conducting speech therapy massage and preparing the articulatory muscles of the oral cavity for classes with a speech therapist. Modern innovative technologies include the use of ICT (information and computer technologies). Computer technologies in the corrective and restorative process of the work of a speech therapist are currently auxiliary means, in combination with traditional methods, they do not replace them, but only complement them, enriching the learning process with new opportunities. The perspective of further research, which the author sees in the study of the impact of the use of innovative technologies during the use of speech therapy massage as part of a complex of therapeutic and corrective and developmental measures to overcome speech disorders in children of senior preschool and junior school age, is substantiated.

Key words: speech therapy massage, innovations, technologies, features, electromassager of Z – Vibe, informatively computer technologies.

УДК 376-056.264:615.821
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.2.13>

Чекан О.І.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри теорії
та методики дошкільної освіти
Мукачівського державного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Однією з важливих передумов подальшого повноцінного розвитку дитини, процесу її соціальної адаптації є правильне мовлення, а тому виявлення та подолання мовленнєвих порушень є першочерговим завданням педагогів, а також і батьків. Ефективність діагностики та корекції порушень мовлення багато в чому залежить від рівня розвитку логопедії як науки, від якості професійної діяльності кожного вчителя-логопеда зокрема.

Щоб відповідати вимогам часу, сучасний логопед повинен уміти: проектувати шляхи навчання та виховання кожної дитини з мовленнєвими порушеннями; діагностувати та фіксувати стан мовленнєвого розвитку дітей і відповідну динаміку; проводити освітню, корекційно-розвиткову роботу з дітьми, що мають мовленнєві порушення, ефективно застосовувати професійні знання в практичній діяльності; забезпечувати сприятливі умови для продуктивного засвоєння дітьми відповідних спеціальних програм з урахуванням виду мовленнєвого порушення, вікових, індивідуальних

психофізичних особливостей дітей; вести відповідну психолого-педагогічну та статистичну документацію; використовувати принципи педагогічної етики, поважати дитячу гідність, захищати дітей від будь-яких форм фізичного або психічного насильства; постійно підтримувати зв'язки з батьками, надавати їм консультативну допомогу з питань освіти та психофізичного розвитку дітей; систематично підвищувати фаховий рівень і педагогічну майстерність; володіти культурою спілкування, відповідними способами та формами і безперечно володіти інноваційними технологіями, мати здатність до інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема застосування у корекційній логопедичній роботі сучасних інноваційних технологій стала предметом дослідження медиків, психологів, логопедів і педагогів. Теоретико-методологічні засади цього питання сформульовані у працях таких авторів як М.А. Поваляєва, М.І. Чистякова, Е.А. Пожиленко, Т.Д. Зінкевіч-Євстигнєєва, Т.М. Грабенко та інші.

У навчально-методичному посібнику Н.М. Борозінець, Т.С. Шеховцової «Логопедичні технології» представлено визначення педагогічної (освітньої) технології як «інтегрованого позначення різних способів освітньої взаємодії педагога і учнів. Це послідовна, взаємопов'язана система дій педагога, спрямованих на вирішення педагогічних завдань, або планомірне послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу» [3, с. 345–349]. На думку В.М. Акіменко [1], будь-який практичний матеріал можна умовно розділити на дві групи: по-перше, той, що допомагає безпосередньому мовленнєвому розвитку дитини і, по-друге, опосередкований, до якого відносяться нетрадиційні логопедичні технології. Посібник В.М. Акіменко містить рекомендації щодо проведення логопедичного масажу язика, вушної раковини (аурикулотерапія); кистей рук, стоп (Су-Джок терапія); масажу при ринолалії та японську методику пальцевого масажу. У посібнику представлена також авторська методика застосування моделей артикуляції звуків у корекційній роботі з виправлення мовленнєвих порушень у дітей [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розробка та реалізація нових форм, засобів і методів корекційно-розвивального навчання та виховання, формування у дітей мовленнєвої полікомпетентності є одним із основних завдань сучасної логопедії. Чільне місце серед провідних форм корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку з вадами мовлення займає логопедичний масаж – активний метод механічного впливу, який змінює стан м'язів, нервів, кровоносних судин і тканин периферійного мовно-рухового апарату (О.П. Архипова, І.В. Блискіна, Н.О. Гаврилова, А.О. Загурська О.О. Дьякова, В.І. Кондратенко, О.А. Панченко,

О.В. Правдіна, О.Г. Приходько, К.О. Семенова, Ю.І. Рібцун, О.Є. Шевцова, О.Ю. Штеренгерц та ін.). Пошуки нових нетрадиційних видів масажу, оновлення матеріально-технічної бази логопедичного кабінету спеціальним обладнанням для проведення масажу допомагають зробити корекційні ігри-заняття цікавими та ефективними [2; 4; 6; 7].

З невинним розвитком логопедичної науки та практики з'являються все нові й нові технології, які допомагають педагогам при проведенні логопедичного масажу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Мета статті – висвітлити використання інновацій, технологій та особливостей щодо проведення логопедичного масажу.

Виклад основного матеріалу. Сучасна логопедія знаходиться в постійному активному пошуку шляхів поліпшення і оптимізації освітнього процесу і розвитку дітей на різних вікових етапах і в різних освітніх умовах, характерних для дітей з особливими освітніми потребами.

Інноваційні технології – це інноваційні, нові, більш ефективні методи та інструменти, методики, які є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності педагога.

Основним критерієм «інновації» є підвищення ефективності навчального процесу шляхом його застосування.

У зв'язку з тим, що тема даної публікації стосується інновацій щодо одного із способів логопедичної роботи, то зацентруємо увагу саме на логопедичному масажі.

Логопедичний масаж – це спеціальні прийоми впливу на ділянки тіла, так чи інакше пов'язані з мовною діяльністю. Ця процедура змінює стан м'язової тканини, нервових волокон, кровоносних судин, шкірного покриву, таким чином вирішуючи завдання, для яких, власне, і проводиться логопедичний масаж [7].

Головна причина порушення звуковимови – порушення м'язового тону, який охоплює не тільки периферичний мовний апарат, але і загальну зміну м'язового тону. Фонетичні порушення у них обумовлені різними парезами в окремих групах м'язів артикуляційного апарату, тому виникає необхідність комплексної корекції даної категорії дітей, через включення в різні види діяльності різноманітних прийомів масажу і самомасажу.

Масаж в логопедичній роботі використовується при корекції різних порушень: дислалії (різних її форм), дизартрії (в тому числі її стертої форми), ринолалії, афазії, заїкання, алалії та при порушеннях голосу. В цілому масаж застосовується в корекційній педагогічній роботі у всіх тих випадках, коли спостерігається порушення тону м'язів.

Архипова О.Ф. [2] розглядає логопедичний масаж як структурну частину індивідуального

логопедичного заняття з дитиною, в якій діагностували дизартрію. При цьому логопедичний масаж має передувати жестикуляційній гімнастиці. Автор пропонує три комплекси диференційованого логопедичного масажу, у кожному з них знаходяться вправи, спрямовані на подолання патологічної симптоматики. Перший комплекс вправ – це логопедичний масаж при високому тонусі м'язів (ригідний синдром), другий комплекс вправ логопедичного масажу при спастико-атактико-гіперкінетичному синдромі. Останній комплекс пропонується проводити при паретичному синдромі (низькому тонусі м'язів). Також Архіпова О.Ф. поділяє індивідуальне заняття на три блоки: підготовчий, основний та домашнє завдання. Її авторська методика – логопедичний масаж, спрямований на нормалізацію тону м'язів артикуляційного апарату дітей раннього віку [2].

У сучасній логопедії використовуються різні технології логопедичного масажу [6]:

1. Класичний, коли руками за допомогою спеціальних прийомів ділянки тіла гладять, розтирають, розминають, а також створюють вібрацію.
2. Точковий, при якому стимулюють або розслаблюють біологічно активні точки, його проведення вимагає спеціальних знань і навичок.
3. Апаратний, який роблять з використанням спеціальних приладів.
4. Самомасаж, при якому масажують обличчя руками або покусують мову зубами.
5. Зондовий логопедичний масаж, коли за допомогою зондів активізують діяльність окремих ділянок органів артикуляції.

Сила і тривалість впливу визначає, буде це розслаблюючий або активізує масаж. Легке натискання і ковзне погладження знижують збудливість. І навпаки, глибокі й енергійні точки дотику дають тонізуючий ефект.

Інструментами для логопедичного масажу мови можуть бути зонди, ложки, зубна щітка, дерев'яний або пластмасовий шпатель. Логопедичний мааж не проводять дистанційно, тому що цей метод передбачає безпосередній механічний вплив на тіло людини.

Перед аналізом інноваційних технологій щодо логопедичного масажу зупинимось та проаналізуємо особливості логопедичного масажу.

Перш за все необхідно створити умови і дотриматись певних правил:

- Працюємо в провітреному приміщенні.
- Використовуємо захисну маску і рукавички при масажі в ротовій порожнині.
- Стерилізуємо інструменти.
- Обробляємо свої чисті руки спиртовмісним розчином.
- Тривалість сеансів збільшуємо поступово.
- Дитині слід перебувати лежачи на спині, під шию підкладаємо валик. Також прийнятно

положення напівсидячи, якщо воно забезпечить розслаблення м'язів і свободу дихання.

– Підбадьорливі слова і похвала після закінчення процедури створюють позитивний настрій і бажання продовжити заняття в наступний раз [3].

Щодо особливостей, то можна аналізувати детальніше, проте хочемо зацентувати увагу на сучасних технологіях котрі доречно використовувати під час логопедичного масажу при різних порушеннях.

Одна із найактуальніших на нашу думку – це набір Z-vibe. Логопедичний електромасажер Z-Vibe (США), який за визнанням логопедів є кращим у світі обладнанням для проведення логопедичного масажу та підготовки артикуляційних м'язів ротової порожнини до занять з логопедом. Прилад зовні схожий на кулькову ручку, в корпусі якої – батарейка. Насадки зроблені з харчової пластмаси; прилад не боїться води та дезинфекції. Принцип роботи Z-Vibe полягає у впливі на м'язи, коливань високої частоти. Внаслідок цих коливань відбувається розслаблення або підвищення м'язового тону (в залежності від використовуваних насадок) артикуляційної мускулатури. Електромасажер Z-Vibe при правильному і регулярному логомасажі дозволяє скоротити час, витрачений на корекцію мовлення дитини, мінімум в 3-5 разів у порівнянні з традиційними масажними зондами.

Будь-який логопедичний вібромасажер – незмінний помічник учителя-логопеда при підготовці до ігор-занять із постановки звуків, розтягнення під'язикової зв'язки. В залежності від сили натискання, масажер, завдяки коливанням високої частоти, здійснює тонізуючий чи розслаблюючий ефект на м'язи артикуляційного апарату (язика, губ і щік), лоба та підборіддя, стимулює мовленнєвий розвиток при його затримці шляхом аферентації у мовленнєві зони кори головного мозку.

При подоланні артикуляційних порушень логопедичний масаж проводиться разом із пасивною, пасивно-активною та активною артикуляційною гімнастикою. Для формування мовленнєвого дихання, голосу, нормалізації емоційного стану масаж може використовуватися в комплексі з традиційними логопедичними вправами.

При складних мовленнєвих порушеннях у фонетико-фонематичній ланці (поліморфна дислалія, ринолалія, дизартрія) застосування логопедичного масажу є особливо корисним і продуктивним. В залежності від мети логопедичний масаж може бути розслаблюючим, стимулюючим, точковим (БАТ) або здійснюватися за основними масажними лініями.

Таким чином, різноманітними прийомами і видами масажу покращують кровообіг в м'язових тканинах, обмінні процеси в нервовій системі, цим самим змінюючи функціональний стан кори головного мозку, підвищуючи чи понижуючи її збудливість.

До сучасних інноваційних технологій відносимо звісно використання ІКТ (інформаційно комп'ютерні технології).

Використання ІКТ у корекційно-освітньому процесі – один із найсучасніших напрямків в логопедії. Комп'ютерні технології в корекційно-відновлювальному процесі роботи вчителя-логопеда на даний час є допоміжними засобами, у поєднанні з традиційними методами, не замінюють їх, а лише доповнюють, збагачуючи процес навчання новими можливостями. Водночас вони є достатньо унікальними, індивідуальними та надзвичайно ефективними. У сучасному суспільстві комп'ютерні технології складають один із важливих компонентів сфери навчання дітей і стрімко завойовують все більше різних напрямків педагогіки. Саме у теперішній час, з модернізацією технічних засобів, розширюються можливості використання передових комп'ютерних технологій і в логопедичній практиці в тому числі.

Загалом в логопедичній практиці з часом залишаться найефективніші і доступні для використання технології. У сучасному суспільстві, яке невпинно розвивається, дуже важливо досягати успіху у навчанні, будувати кар'єру і просто жити повноцінним життям. І, як не дивно, щоб все це стало можливим, людині потрібно вміти віртуозно висловлюватись, грамотно володіти мовою і чітким мовленням. Тому проблеми із мовленням потрібно усувати якомога раніше за допомогою фахівців. А робота таких фахівців повинна організовуватись з дітьми у формі сучасної, доброзичливої гри та із застосуванням освітніх логопедичних інновацій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що застосування логопедичного масажу є необхідною складовою комплексної та одночасно диференційованої корекційно-розвивальної роботи з дітьми зі складними порушеннями мовленнєвого розвитку, адже логопедичний масаж стимулює пропріоцептивні відчуття, сприяє нормалізації м'язового тону, активізації чи розслабленню м'язів мовно-рухового апарату, зменшує прояви гіперсалавації, негативних поведінкових реакцій,

опосередковано покращує звуковимовну складову мовлення. Інноваційні логопедичні технології під час логопедичного масажу та використання особливостей логопедичного масажу для сучасних дітей є обов'язковим у роботі сучасного логопеда. Адже ці інноваційні методи дозволяють досягти більш високих позитивних результатів у розвитку мовлення, пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери й у формуванні навчальних навичок загалом.

Перспективу подальшого дослідження, вбачаємо у вивченні впливу, щодо використання інноваційних технологій під час застосування логопедичного масажу як частини комплексу лікувально-оздоровчих та корекційно-розвивальних заходів із подолання мовленнєвих порушень у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акименко В.М. Развивающие технологии в логопедии. Ростов-на-Дону : Феникс, 2011. 109 с.
2. Архипова Е.Ф. Логопедический массаж при дизартрии. Москва : АСТ: Астрель; Владимир: ВКТ, 2008. 123 с.
3. Борозинец Н.М., Шеховцова Т.С. Логопедические технологии : учебно-методическое пособие. Ставрополь, 2000. 224 с.
4. Гаврилова Н. Логопедичний масаж як засіб корекції порушень артикуляційної моторики у дітей. *Актуальні питання корекційної освіти. Серія «Педагогічні науки»*. 2015. Вип. 5. 42–54 с.
5. Загурська А. Логопедичний масаж як засіб корекційного впливу на дітей з мовленнєвими порушеннями. *Наука. Освіта. Молодь*. 2015. Ч. 1. 158–161 с.
6. Кондратенко В., Панченко О. Використання масажу в логопедичній роботі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19 «Корекційна педагогіка та спеціальна психологія»*. 2011. № 17. 102–105 с.
7. Рібцун Ю. Види логопедичного масажу в роботі з дітьми із порушеннями мовленнєвого розвитку. *Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету імені Г. Огієнка*. Вип. 14. Кам'янець-Подільський : КПНУ, 2013. 368–372 с.